

Ranuan kunnan kotouttamisohjelma 2024-2027

Kunnanhallitus 12.2.2024

Kunnanvaltuusto 22.4.2024

RANUA

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Kotouttamisohjelman linjaukset	4
2.1. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta	4
2.2. Kuntastrategian päämäärä.....	5
2.3. Kotoutumisen edistämistyön lähtökohdat kunnassa	5
2.4. Kunnan kotoutumisen edistämisen tavoitteet 2024	6
3. Kotoutumisen edistäminen osana kunnan peruspalveluja	6
3.1. Varhaiskasvatus ja perusopetus	6
3.2. Kirjasto sekä nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut	7
3.3. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut.....	9
3.4. Asumisen palvelut	9
3.5. Työvoiman ulkopuolisille maahanmuuttajille mahdollisuus aktiiviseen osallisuuteen...10	
3.6. Toiseen asteen koulutus ja aikuiskoulutus.....	10
4. Kotoutumisen edistämisen muut palvelut	10
4.1. Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut maahanmuuttajille	10
4.2. Alkukartoitus	11
4.3. Kotoutumissuunnitelma.....	12
4.4. Työllistymissuunnitelma	13
4.5. Kotoutumiskoulutus	13
4.6. Maahanmuuttajan omaehtoisen opiskelun tukeminen	14
4.7. Tulkkaus ja käännöspalvelut	14
5. Kunnan henkilöstön monikulttuuriosaaminen	15
5.1. Henkilöstön osaaminen	15
5.2. Koulutustarpeet	15
5.3. Tavoitteet ja seuranta	15
6. Osallisuus ja vaikuttaminen	16
7. Tiedotus, toteutus ja seuranta	16

1. Johdanto

Kotouttamisohjelmassa linjataan paikallisella tasolla maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä käytänteitä. Tavoitteisiin päästään eri toimijoiden välisellä hyvällä yhteistyöllä. Kotouttamisohjelman konkreettisena tavoitteena on tehdä näkyväksi ja tuoda tietoon eri viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden tekemä maahanmuuttajien ja maahanmuuttaneiden kotoutumista edistävä työ alueella ja luoda toimivat käytännöt kuntien väliseen yhteistyöhön. Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa kantaväestön kanssa tasavertaisen aseman yhteiskunnassa niin oikeuksien kuin velvollisuuksien osalta.

Kotoutumisen keskeisiä edellytyksiä ovat riittävä kielitaito, työikäisten työllistyminen, yrittäjäys ja maahanmuuttajan osaamista ja työelämävalmiuksia. Kotouttamistoimenpiteet lähtevät jokaisen maahanmuuttajan yksilöllisistä tarpeista. Maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta tärkeitä asioita ovat arkipäivän elämään, kielitaitoon, toimeentuloon, koulutukseen, työhön ja yhteiskuntaan ja yhteisöön mukaan pääsemiseen. Kotoutuminen on moniulotteinen prosessi, johon tarvitaan sekä maahanmuuttaneiden että paikallisen väestön panosta julkisen ja yksityisen palvelujärjestelmän lisäksi.

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Kotoutuminen: Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä. Tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla tuetaan maahanmuuttajan mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotouttaminen tai kotoutumisen edistäminen: Ne viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamat palvelut ja toimenpiteet, joiden avulla monialaisesti edistetään ja tuetaan kotoutumista.

Kotouttamisohjelma: Laaditaan kunnissa maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja tukemiseksi.

Kotoutumissuunnitelma: Maahanmuuttajan henkilökohtainen suunnitelma toimenpiteistä ja palveluista, jotka edistävät ja tukevat hänen mahdollisuuksiaan hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Maahanmuuttaja: Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti.

Pakolainen: Pakolainen on YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Kiintiöpakolainen: Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema. Eduskunta päättää pakolaiskiintiöstä vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija: Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Jos hän on suojelun tarpeessa ja hänelle myönnetään turvapaikka, hän saa myös pakolaisaseman.

Paluumuuttaja: Paluumuuttaja on ulkomaalainen, joka on asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa myöhemmin takaisin Suomeen. Paluumuuttaja voi olla entinen tai nykyinen Suomen kansalainen sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleva inkerinsuomalainen, jolla on suomalainen syntyperä.

2. Kotouttamisohjelman linjaukset

2.1. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta

Eduskunnan 2010 säätämä [laki kotoutumisen edistämisestä \(1386/2010\)](#) astui voimaan 1.9.2011. Lain säätämisen lähtökohtana on ollut tarve vastata maahanmuutosta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Lain keskeisiä kohtia kuntien maahanmuuttotyön osalta on velvollisuus huomioida kaikki eri syistä Suomeen muuttavat/muuttaneet henkilöt. Lain mukaan kotoutumisen kaksisuuntaisuutta on edistettävä, mikä edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa lisäävien toimien kehittämistä. Lisäksi laki velvoittaa lisäämään kotoutumista edistävien toimenpiteiden vaikuttavuutta ja niiden seurannan parantamista.

Alkuvaiheen ohjaukseen ja neuvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Maahan tulon jälkeen maahanmuuttajan on tärkeää heti alkuvaiheessa saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, sen toimintatavoista ja kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista sekä neuvontaa kielikoulutus- ja työnhakutilanteissa. Laissa erityistä huomiota on kiinnitetty myös haavoittuviin ryhmiin kuuluvien kotoutumisen edistämiseen (vammaiset, vanhukset ja vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset), syrjäytymisen ehkäisyyn ja osallistamiseen. [Uusi kotoutumislaki](#) on tällä hetkellä lausuntokierroksella. Kotoutumisen edistämisen tavoitteita toteutetaan uuden lain mukaisesti, kun se astuu voimaan.

2.2. Kuntastrategian päämäärä

Kunnan kotoutumisohjelma on sidottu kuntastrategiaan, jossa yhtenä painopisteenä on työperäisen maahanmuuton vahvistaminen:

- Houkutellaan työntekijöitä ulkomailta
- Edistetään yritysten kykyä ottaa vastaan ulkomaalaistaustaista työvoimaa
- Luodaan palvelupaketti muuttajien ja heidän perheiden vastaanottamiseen

Ranuan kuntastrategian 2022-2030 neljänä painospisteenä ovat kasvuhakuinen kunta, hyvinvoiva kuntalainen, elinvoimainen ja kansainvälistyvä yritystoiminta ja kestävä elinympäristö. Tavoitteena on kasvattaa yritysten, työpaikkojen ja matkailijoiden määrää ja samalla vahvistaa vieraskielisten työntekijöiden työllistymisen mahdollisuuksia.

2.3. Kotoutumisen edistämistyön lähtökohdat kunnassa

Kotoutumisen edistämistyön tavoitteena on turvata maahanmuuttajalle perustiedot suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, perusoikeuksista, velvollisuuksista ja työelämästä. Maahanmuuttajat tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan Suomessa, sekä siitä, mistä he voivat tietoa hankkia. Tietoa tarvitaan esimerkiksi asumisesta, päivähoidosta, kouluista ja harrastusmahdollisuuksista.

Kotouttamisohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien ja maahanmuuttaneiden kotoutumisen edistämistä. Kotoutumisen edistämistyön sisältää ne konkreettiset toimenpiteet siitä, miten hyviä etnisiä suhteita kunnan alueella edistetään ja seurataan. Tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet ja mahdollisuudet.

Kotouttamislaissa ei ole määritelty kotouttamisohjelman sisältöä eikä ole määritelty tarkoin tarvittavia toimenpiteitä. Kunnan on esitettävä toimenpiteet sen mukaan, mitä tarpeita paikallisesti on maahanmuuttoasioissa. Lain perustelujen mukaan toimenpiteet tulee järjestää poluksi siten, että maahanmuuttajalle ei synny turhia odotusaikoja toimenpiteestä toiseen siirryttäessä.

2.4. Kunnan kotoutumisen edistämisen tavoitteet 2024

Vuonna 2016 Ranualla tulivat ensimmäiset oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, kunnalla oli kahden vuoden (2016-2017) sopimus ELY-keskuksen kanssa kuntapaikoista. Vuoden 2017 lopussa solmittiin sopimus ELY-keskuksen kanssa kuntaan osoitettujen ja itsenäisesti muuttaneiden pakolaisten kotoutumisen edistämiseksi ja kustannusten korvaamisesta. Sopimus päivitettiin ELY-keskuksen aloitteesta marraskuussa 2023, jotta lainsäädäntöviitteet saatiin vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Ranuan kunta on sitoutunut säädösten ja sopimuksen mukaiseen kotoutumisen edistämistyöhön yhteistyössä muiden julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa.

3. Kotoutumisen edistäminen osana kunnan peruspalveluja

3.1. Varhaiskasvatus ja perusopetus

Maahanmuuttajaperheillä on päivähoitolain mukainen oikeus kunnalliseen päivähoitoon ja esiopetukseen. Päivähoitoa järjestetään normaalien päivähoitopalveluiden yhteydessä ja esiopetusta sekä päivähoiton että perusopetuksen yhteydessä. Hoitopaikanjärjestämisessä käytetään samoja perusteita kuin muillakin päivähoitoa tarvitsevilla lapsilla. Perusopetuslain mukaiseen perusopetukseen ovat oikeutettuja kaikki oppivelvollisuusikäiset lapset. Perusopetus kuuluu jokaiselle, Ranualla maahanmuuttaja integroidaan opetusryhmiin.

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikä- tasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvälineiden ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista. (Perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2015: Määräykset ja ohjeet 2015:49, Opetushallitus, 5)

Ranuan kunnassa valmistavaa opetusta on järjestetty pienten oppilasmäärien kohdalla integraatiolla sekä valmistavan opetuksen opettajan yhteistyönä sekä suurempien oppilasmäärien kohdalla omana valmistavan opetuksen opetusryhmänä.

Kasvatuksen ja koulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttaneille valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä ylläpitää heidän omaa kulttuuri-identiteettiään. Toimivan kaksikielisyyden lisäksi pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin säilymistä. Integroiva lähestymistapa on tärkeä molempipuolisen suvaitsevaisuuden vahvistamiseksi. Oppimis- ja kehityspolun varrella on paljon tärkeitä siirtymiä. Nivelkohdat ja niiden välissä etenevät kasvu- ja oppimisprosessit vaikuttavat toinen toisiinsa koulutusjärjestelmän eri tasoilla. Joustavien opintopolkujen turvaaminen on koulutuksen yksi keskeisimpiä kehittämiskohteita. Opetuksen nivelvaiheessa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

3.2. Kirjasto sekä nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut

Kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta muodostaa hyvän perustan maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Maahanmuuttajien osallistuminen kansalaisopiston tarjoamiin yleissivistäviin opintoihin mahdollistaa luontevan

kosketuspinnan heidän ja paikallisen väestön tutustumiselle, kanssakäymiselle ja yhteisille harrastuksille.

Ranuan kirjasto tarjoaa maahanmuuttajille monipuolisesti erilaisia kotoutumista tukevia palveluja. Kirjaston peruskokoelmassa on aineistoa useilla eri kielillä, mm. ukrainan kielisiä kirjoja. Niiden lisäksi kirjasto tilaa kirjallisuutta maahanmuuttajille heidän omalla kielellään Monikielisestä kirjastosta Helsingistä. Kirjaston e-aineistokokoelma sisältää laajasti erikielistä aineistoa, esim. OverDrivessä on e-kirjoja ja e-äänikirjoja eri kielillä. Pressreaderin kautta on luettavissa sanoma- ja aikakauslehtiä ympäri maailman. Lisäksi kirjaston etäkäyttöisiä palveluja ovat erilaiset musiikki- ja elokuvapalvelut, joita maahanmuuttajat voivat käyttää, kun kirjautuvat kirjaston asiakkaaksi. Koko Lapin kirjaston kokoelma on myös maahanmuuttajien käytettävissä. Aineistojen lainaaminen on maahanmuuttajille maksutonta.

Kirjasto avustaa maahanmuuttajia monilla eri tavoilla. Kirjaston oppaat ja lomakkeet on käännetty eri kielille, mm. ukrainaksi. Kirjaston asiakaspalvelussa avustetaan maahanmuuttajia erilaisten lomakkeiden (mm. KELA) löytämisessä, tulostamisessa ja tekstien tulkinnassa. Kirjasto avustaa asiakkaita myös tietotekniikan ja sähköpostin käyttämisessä sekä sähköisten palvelujen käytössä mm. matkalippujen tulostamisessa. Maahanmuuttajat asioivat säännöllisesti kirjastossa ja tarvittaessa heille järjestetään yksilöllisiä opastuksia. Monille maahanmuuttajille kirjasto on se palvelu, johon heidän on helppo tukeutua ja jonka he hyvin pian löytävät paikkakunnalle muutettuaan. Nuorempien maahanmuuttajien osalta kirjasto ja koulu tekevät yhteistyötä

Nuoriso-, liikunta- ja kulttuuritoimien lähes kaikki toiminta on avointa. Tapahtumista ilmoitellaan paikallislehdessä, kunnan nettisivuilla ja koulujen ilmoitustaululla. Liikkuva iltapäiväkerho ja Suomen harrastamisen mallin Ranua harrastaa -kerhot 1–9 luokille ovat kaikki maksuttomia. Vapaa-aikatoimi järjestää myös erityis-kerhoja, joita toteutetaan tarpeen mukaan. Monkkari 2.0. tarjoaa avointa toimintaa ti-la ja teemailloissa ovat mukana mm. kansainväliset harjoittelijat Erasmus+ ja Suomea Suomessa -stipendaattiohjelman kautta. Lastenkulttuurin osalta tarjonta kohdentuu pääsääntöisesti varhaiskasvatukseen ja koulujen yhteyteen ja näin osallistuminen on saavutettavissa. Muu toiminta on yleensä maksutonta, kulttuuriesityksistä, leiristä ja retkistä peritään yleensä osallistumismaksu. Yhteistyö järjestöjen, yritysten sekä kolmannen sektorin kanssa on aktiivista.

Etsivä nuorisotyö tukee maahanmuuttaneita nuoria kartoittamalla heidän kanssaan yhdessä heidän tilanteet ja voimavarat. Selvittää tarvittavat palvelut nuoren niin halutessaan sekä toimia monialaisessa yhteistyössä heidän apunaan. Etsivä motivoi, tukee ja saattaa palveluun ja kulkee myös rinnalla tarvittaessa. Vahvistaa nuorta

nuorten omien voimavarojensa käytössä. Opettaa hyödyntämään palveluita. Seuraa nuorten kiinnostumista palveluihin sekä nuorten voimaantumista. Kehittää toimintaa esimerkiksi tiedottaa havaituista epäkohdista ja tarpeista.

Nuorten työpaja on tarkoitettu 16–28-vuotiaille ranualaisille nuorille, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa. Työpajalta nuori saa valmentajalta yksilöllistä tukea ja ohjausta arjenhallintaan, koulutukseen- ja työelämään liittyen. Nuorten työpajalla tuetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, yhteisöllisyyttä ja tekemällä oppimista. Nuori pääsee nuorten työpajalle esimerkiksi Etsivän nuorisotyön, TE-palveluiden tai sosiaalitoimen kautta. Nuori voi myös itse pyytää, että hänet ohjataan pajalle.

Jokaiselle nuorten pajan asiakkaalle tehdään yksilöllinen valmennussuunnitelma, jonka pohjalta nuori voi osallistua toimintaan 1-4 päivänä viikossa. Toiminta koostuu ryhmä- ja yksilövalmennuksesta, työtoiminnasta tai seinättömän pajan toiminnasta. Nuorten pajalla toimivat ryhmät ovat arjenhallintaryhmä, ruokaryhmä, nuorisotilalla kokoontuva Monkkari-ryhmä, toiminnallinen ryhmäpäivä ja yksilöllinen pienryhmävalmennus. Lisäksi on mahdollisuus osallistua työtoimintaan puu- tai käsityöpajalla ja seinättömän pajan toimintaan kunnan eri yksiköissä. Nuorten työpaja tekee saumatonta yhteistyötä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa ja on osa moniammatillista Silta-työryhmää.

3.3. Sosiaali- ja terveystalvelut

Sosiaali- ja terveystalveluista vastaa Lapin hyvinvointialue. Maahanmuuttajat ohjataan tarvittaessa hyvinvointialueelle palvelutarpeen arviointiin. Sosiaali- ja terveystalveluissa hyvinvointialueella edistetään kotoutumista ja tavoitteena on asiakkaan tarpeiden mukainen tiivis yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

3.4. Asumisen palvelut

Maahanmuuttajille pyritään osoittamaan asunto vapaana olevasta vuokra-asuntokannasta. Vapaana olevista vuokra-asunnoista kunta tiedustelee paikallisilta isännöitsijöiltä sekä Ranuan kunnan omistamalta Ranuan vuokra-asunnot Oy:ltä.

3.5. Työvoiman ulkopuolisille maahanmuuttajille mahdollisuus aktiiviseen osallisuuteen

Kotoutumista edistävät palvelut ovat kunnan omia tai maahanmuuttaneille suunnattuja palveluita. Suurin osa palveluista on suunniteltu siten, että pienillä muutoksilla palvelua voidaan tarjota myös maahanmuuttaneille.

3.6. Toiseen asteen koulutus ja aikuiskoulutus

Lukiokoulutus: Ranuan lukio antaa yleissivistävää koulutusta. Lukioon kuten muihinkin perusopetusohjaisiin oppilaitoksiin haetaan yhteishaussa. Lukioon voi hakea, jos on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai oppimäärän, joka vastaa perusopetusta. Lukio-opiskelijoiden valinta perustuu aikaisempaan koulumenestykseen.

Ammatillinen ja muu koulutus: Ammatillista koulutusta on mahdollista saada lähialueilla esimerkiksi Rovaniemellä, Oulussa, Taivalkoskella ja Pudasjärvellä sekä lisäksi Ranuan kristillinen kansanopisto tarjoaa yleissivistävää koulutusta.

4. Kotoutumisen edistämisen muut palvelut

4.1. Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut maahanmuuttajille

Laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan 1.9.2011. Lähtökohtana on, että laissa säädetyillä toimenpiteillä ja palveluilla edistetään maahanmuuttajien mahdollisuutta saavuttaa muun väestön kanssa yhdenvertainen asema yhteiskunnassa sekä oikeuksien että velvollisuuksien osalta. Kotoutumislakia sovelletaan kaikkiin Suomessa asuviin maahanmuuttajiin, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa tai oleskelukortti tai jotka ovat rekisteröineet oleskeluoikeutensa. Kotoutumislakissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity. Edellytyksistä, joilla ulkomaalainen rekisteröidään työnhakijaksi, säädetään JTYPL 2 luku 2§:ssä.

Maahanmuuttajapalvelut on integroitu osaksi normaalia TE-toimiston palvelua huomioiden kuitenkin maahanmuuttajien erityistarpeet esim. tulkkauksipalveluiden tarve. Päätoimisia maahanmuuttajien työllistymiseen erikoistuneita asiantuntijoita on

neljä ja he sijoittuvat tuetun työllistymisen palveluihin. Muilla palvelulinjoilla osalla asiantuntijoista tehtävänkuvaa kuuluvat myös maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelut kotoutumisajan jälkeen. Kotoutumisen koordinaatio on keksitetty tuetun työllistymisen palveluihin, joissa palveluista vastaa palvelujohtajan ja palveluesimiehen lisäksi neljä asiantuntijaa.

Kotoutumiskoulutuksen vastuu on Lapin TE-toimistossa osaamisen kehittymisen palveluissa palvelujohtajalla. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös kotolain perusteella omaehtoisena koulutuksena. ELY-keskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuuden ylittäneille maahanmuuttajille järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetuista ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.

Maahanmuuttaja-asiakkaita koskevat samat palveluperiaatteet kuin muita asiakkaita. Maahanmuuttaja-asiakkaiden palveluissa huomioidaan asiakkaiden erityistarpeet, esimerkiksi tulkkipalvelut. Palveluun varataan yleensä keskimääräistä pidemmät vastaanottoajat ja TE-palveluita kaikkienensa voidaan räätälöidä hyvinkin joustavasti maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelutarpeita vastaaviksi.

Kotoutumislain mukaisesti Lapin TE-toimisto osallistuu kotoutumisen edistämiseen monialaisena yhteistyönä alueen viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. TE-toimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevasta työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille räätälöiden palveluita siten, että ne soveltuvat maahanmuuttajille.

4.2. Alkukartoitus

Maahanmuuttajan alkukartoituksesta säädetään kotoutumislain 9 §:ssä ja alkukartoituksen järjestämisestä kotoutumislain 10 §:ssä sekä alkukartoituksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (VNa 570/2011). Alkukartoituksella tarkoitetaan toimenpidekokonaisuutta, jonka avulla arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve.

Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavat tiedot maahanmuuttajan aikaisemmasta koulutuksesta, työhistoriasta, kielitaidosta ja muusta työllistymiseen sekä kotoutumiseen vaikuttavasta seikasta.

TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunta taas käynnistää alkukartoituksen silloin, kun maahanmuuttaja saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kunta tai TE-toimisto voi käynnistää alkukartoituksen sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Kartoitus tulee käynnistää kahden kuukauden kuluessa pyynnöstä tai asiakkuuden alkamisesta.

Alkukartoituksen perusteella TE-toimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman. Mikäli kotoutumissuunnitelma tehdään, on se laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Ensimmäinen suunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Suunnitelmaan on oikeus enintään kolmen vuoden ajan, ja tarvittaessa pidentämispäätöksellä voidaan aikaa pidentää kahdella vuodella.

4.3. Kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön työnhakija tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen suunnitelma toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia myös maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävästä toimenpiteistä.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä TE-toimiston, kunnan ja maahanmuuttajan kanssa. Suunnitelman laadinta on aloitettava viimeistään kahden viikon sisällä alkukartoituksesta. Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Suunnitelmassa TE-toimisto sopii

maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Kunta sopii suunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävästä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei mm. terveydentilansa, ikänsä tai perhesyiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapoliittisiin palveluihin. Suunnitelmaa tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Mikäli maahanmuuttaja kieltäytyy ilman pätevää syytä kotoutumissuunnitelman laatimisesta, sen tarkistamisesta tai osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan kotoutumistukena maksettavaan etuuteen voidaan rajoittaa työttömyysturvalain ja toimeentulotukilain puitteissa.

4.4. Työllistymissuunnitelma

Kotoutumislain piiriin kuuluvalla maahanmuuttajalle voidaan vaihtoehtoisesti joissain tilanteissa laatia työvoima- ja yrityspalvelulain (JTYPL) mukainen työllistymissuunnitelma. Sen laatiminen voi olla henkilön näkökulmasta perusteltua esimerkiksi silloin, kun hän aloittaa tuetun omaehtoisen opiskelun kotoutumisajan loppuvaiheessa. Suunnitelmaan sisältyvien palvelujen ja toimenpiteiden osalta kotoutumislain ja työvoima- ja yrityspalvelulain mukainen suunnitelma eivät merkittävästi poikkea toisistaan. Työvoima- ja yrityspalvelulain mukainen suunnitelma perustuu työnhakijan omiin työtä tai koulutusta koskeviin tavoitteisiin ja arvioituun palvelutarpeeseen.

Suunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista, työnhakijan palvelutarpeen mukaisista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista. Tarvittaessa suunnitelmassa sovitaan muista osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavista palveluista tai työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toiminnoista (JTYPL 2 luku 7 §). Työvoima- ja yrityspalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma tehdään myös maahanmuuttajalle, joka ei kuulu kotoutumislain piiriin kotoutumisajan umpeuduttua.

4.5. Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutusta järjestetään oppivelvollisuuden ylittäneelle maahanmuuttajalle ja siitä säädetään kotoutumislaisissa (20-21§). Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, mutta se voi olla myös omaehtoista koulutusta. Työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen tulee

noudattaa Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on kehittää maahanmuuttajan kielellisiä, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia, joiden avulla maahanmuuttaja selviytyy arkielämän tilanteissa, kykenee toimimaan työelämässä ja hakeutumaan jatko-opintoihin. Työelämän tuntemusta edistetään kotoutumiskoulutukseen sisältyvillä työelämäjaksoilla. Koulutukseen voi sisältyä osaamisen tunnistamista, tutkinnon tunnustamista ja ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitason.

4.6. Maahanmuuttajan omaehtoisen opiskelun tukeminen

Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna kotoutumislain mukaisesti. Omaehtoisena koulutuksena järjestetään koulutuksia, joita ei työvoimakoulutuksena ole tarjolla, kuten esim. aikuisten peruskouluopintoja. Omaehtoisen opiskelun tukemisesta säädetään kotoutumislain 22-25 §:ssä. Kotoutumislain 22 §:ssä säädetyn mukaisesti omaehtoisen opiskelun tukemisen edellytyksenä on, että TE-toimisto on todennut koulutustarpeen, opiskelu tukee kotoutumista ja työllistymistä ja opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa ennen opiskelun aloittamista.

Kotoutumislaisissa omaehtoisen opiskelun tukeminen ei edellytä, että opiskelu on TTL 2 luvun 10§:n 2 momentin mukaisesti päätoimista, mutta suositellaan, että omaehtoiseen opiskeluun sisältyisi pääsääntöisesti vähintään 20 tuntia viikossa tapahtuvaa opetusta. Opiskelun tukeminen edellyttää lisäksi, että opintojen tulee olla suomen tai ruotsin kielen opiskelua. Kotoutumislain mukainen omaehtoisen opiskelun tukeminen ei edellytä, että henkilö on täyttänyt 25 vuotta opiskelun tukemisen alkaessa.

4.7. Tulkkaukset ja käännöspalvelut

Suomea taitamattomalle maahanmuuttajalle järjestetään tarvittaessa lain edellyttämät tulkkaukset. Maahanmuuttajilla on lain mukaan oikeus saada tulkkaukset virallisiin asioimistilanteisiin. Virallisten tulkkauksien kautta asiakkaiden ja viranomaisten oikeusturva toteutuu. Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä säädetään hallintolaissa. Viranomaisen on hankittava ja kustannettava tulkki tai huolehdittava kustannuksellaan kääntämisestä asioissa, jotka voivat tulla vireille viranomaisten aloitteesta. Pakolaisten ja muiden

maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen tulkkauskustannukset korvataan valtion varoista silloin, kun kyseessä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista tai kotoutumista tukevien palveluiden käyttöön ohjaamisesta.

Kotouttamislain piiriin kuuluvat maahanmuuttajat tarvitsevat eniten neuvontaa ja kielellistä apua (mm. tulkkausta) käänöksissä, viranomaisten asiapapereiden selvittelyssä, erilaisten lomakkeiden täyttämässä, oleskelu-, työlupa-asioissa, sekä konkreettista apua asioiden hoitamisessa esim. laskujen maksu, puhelimen käyttöön liittyvät asiat, vuokrat, asumissäännöt, vuokra- ja muiden sopimusten sisältö. Tarvittaessa voidaan käyttää Pakolaisneuvonta ry:n ja Maahanmuuttoviraston erityisosaamista autettaessa asiakasta oleskelulupa-asioihin liittyvissä asioissa.

5. Kunnan henkilöstön monikulttuuriosaaminen

5.1. Henkilöstön osaaminen

Monikulttuurisuusosaamista vahvistetaan koulutuksella ja yhteisellä kehittämistyöskentelyllä. Monikulttuurisuus on asia, jonka työntekijät kohtaavat nykypäivänä yhä useammin. Kotoutumisen edistämistyötä tekevä henkilöstö osallistuu monikulttuurisuusosaamista lisääviin koulutuksiin sekä liittyy alueellisiin ja valtakunnallisiin verkostoihin tarpeen mukaan. Monikulttuurisuusosaamista tiedotetaan koko kunnan henkilöstölle kotoutumisen edistämistyötä tekevän henkilöstön kautta. Lisäksi osastokohtaisen harkinnan mukaan monikulttuurisuusosaamista vahvistetaan kouluttamalla henkilöstöä monikulttuurisuuden huomioimiseen työssään.

5.2. Koulutustarpeet

Kunnan henkilöstön koulutustarpeisiin reagoidaan tarpeen niin vaatiessa.

5.3. Tavoitteet ja seuranta

Monikulttuurisuuteen liittyvä koulutustarve ja tavoitteet sisällytetään henkilöstön osastokohtaiseen koulutussuunnitelmaan, joka vahvistetaan vuosittain.

6. Osallisuus ja vaikuttaminen

Ranua on mukana [Lapin MAKO-verkostossa](#), jossa kokoontumiset ovat yhdessä Rovaniemen verkoston kanssa. Säännölliset kotoutumisen edistämiseen liittyvät yhteistyöpalaverit kunnan eri työntekijöiden, yhdistysten, yritysten sekä kolmannen sektorin kanssa luovat yhteisöllisyyttä ja antavat ajankohtaista tietoa kotoutumisen edistämisen palveluista.

7. Tiedotus, toteutus ja seuranta

Kotouttamisohjelman toteutumista seurataan vähintään vuosittain ja päivitetään tarvittaessa vähintään neljän vuoden välein.